

PROSLOV U KONSTITUCIJI O BOŽANSKOJ OBJAVI¹

(1 Iv 1,2-3; DV 1)

Dr Albin ŠKRINJAR

Ograničeno mi vrijeme ne dopušta da započnem svoj referat duhovitim, kićenim uvodom. Dakle in medias res! Šta nam kažu drugi i treći redak prvog poglavlja Ivanove poslanice o objavi Božjoj? Evo kako glase ta dva retka u Rupčićevu prijevodu: »Da, Život se očitovao, mi smo ga vidjeli i svjedočimo za nj, i navješćujemo vam vječni Život koji bijaše kod Oca i koji se nama očitovao — što smo vidjeli i čuli, to navješćujemo i vama, da i vi imate s nama zajednicu. A naša je zajednica s Ocem i njegovim Sinom, Isusom Kristom«.

Prvo što saznajemo od Ivana jest da je predmet objave život, ne sistem apstraktnih istina. Životno je pitanje na koje odgovara objava Božja. »To be or not to be, that is the question« (Hamlet 3,1). Biti ili ne biti, živjeti ili ne živjeti! Ili život što nam ga nudi objava, ili smrt! To je nauka sv. Ivana. A ipak on ne govori o naravnom ljudskom životu. Ta život se očitovao istom u Kristu, mi ga imamo od Oca po Sinu. Svijet ga nije imao, nije ga mogao dati čovjeku. Dar što ga nama donosi objava, to je život božanski. Da, božanski, ali ne u smislu grčkih filozofa kojima je razum u čovjeku nešto božansko, čudoređe u čovjeku nešto božansko. *Platon i Aristotel* bili su geniji, *Seneka i Epiktet* u Ivanovo doba specijalisti za etiku; u njihovoj genijalnosti i etici Ivan ne bi vidio ono što se kod njega zove život. Predmet je objave Božje dioništvo transcendentnog života Božjega. A gle čuda! po volji Božjoj to postaje jedini pravi život ljudski koji prožima čitavog čovjeka. Rekoh, po volji Božjoj; recimo bolje iz ljubavi Božje. »Mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama, i vjerovali u nju« (1 Iv 4,16).

Život, predmet objave, poistovetuje Ivan s Kristom, Sinom Božjim. Krist se objavio kao život, nama izvor života. Krist je dakle eminentno i subjekt i objekt objave Božje. Krist je djelom i riječju sama objava. O Kristu kao kralju izrazio se duhovito *Origen*, da je on *autobasileia*². Zaista je Krist sam svoje kraljevstvo, podanicima iz svoje osobe izvor najvećih dobara; oni postaju dionici tih dobara kao udovi Kristovi. Sli-

1. Usp. *La costituzione dogmatica sulla divina Rivelazione*, ELLE DI CI, Torino-Leumann 1966, str. 91—110; *Commento alla costituzione dogmatica sulla divina Rivelazione*, Massimo—Milano 1966, str. 69—71; O. SEMMERLROTH — M. ZERWICK, *Vaticanum II über das Wort Gottes*, Stuttgart 1966, str. 12s.

2. *Comment. in Mt* 14, 7, PG 13, 1197B.

čno Krist objavom sam sebe očituje, kao sunce sam je sebi svjedok, sam sebe nudi i daje, »mediator simul et plenitudo totius revelationis« (*Dei Verbum* 2).

Krist se objavio u povijesti, točno tada, točno tamo. Ivan ga je vidio, čuo, rukama opipao. Ono što je vidio i čuo, to on nama svjedoči, kao povjesnički svjedok. Grčka riječ *martyrein* znači još nešto drugo: afirmirati svoje uvjerenje³. Mučenici, *martyres*, tako će afirmirati svoju vjeru u Krista, kojeg nisu vidjeli. Kad bi Ivan samo tako svjedočio, ne bi se on razlikovao od vjernika kojima piše. I oni mogu svjedočiti afirmirajući svoju vjeru. Ivan više, on nastupa kao svjedok očevidac. Iznosi on svakako i kao očevidac također svoj »Glaubenszeugnis«, svjedočanstvo vjere, otkriva pred našim očima svoju vjeru i svoje oduševljenje za Krista s nakanom da i nas oduševi za nj. Najprije ipak i izrijeком on sebe predstavlja kao svjedoka povjesničkoga, objave povjesničke, koja je nama temelj vjere (usp. *Dei Verbum* 7)

Želeći isključiti iz Ivanove poslanice svjedočanstvo povjesničko, neki protestanski egzegeti vele da se hagiograf poziva tek na neko svoje gledanje duhovno, pipanje duhovno⁴. Nije tako! Ivan tvrdi da je gledao očima i pipao rukama. I dušom, bez sumnje, ne kao nevjerni farizeji ili krvnici na Golgoti. Iz njegova tjelesnoga gledanja rodilo se u njemu duhovno gledanje. Otud izvire i naše duhovno. Sv. *Ambrozije* piše: »Sed etiam nos vidimus in Ioanne; oculis nostris perspeximus in apostolis; et manibus nostris perscrutati sumus in Thomae digitis«⁵; »Ergo quod audit, audit; et quod vidit, vidit«⁶. Ne smiju nas zavesti skeptici kojima je spoznaja povjesničkog Isusa ne samo »aussichtslos« (beznadna), već i »belanglos« (bez važnosti), ni *Bultmann* kad veli da je ono što je u povijesti prošlo, za moju vjeru irelevantno.⁸ Po shvaćenju sv. Ivana, po shvaćanju dogmatske konstitucije *Dei Verbum* (usp. 11) više je nego relevantno, upravo je temeljno.

Ivan piše u množini »čuli smo, vidjeli, svjedočimo« itd. Koji su to? Značajno je za Ivanov stil da jedna osoba govori o sebi u množini. Samo jedan primjer! Isus Nikodemu: »Govorimo ono što znamo, svjedočimo za ono što smo vidjeli« (Iv. 3,11; isp. 9,4; 3 Iv 9,12). Prema tom stilu mogao bi se Ivan sam kriti u pluralu na početku poslanice.⁷ No kako tu svjedoci nastupaju jako svečano te nas snažno privlače u svoje zajedništvo kao nešto prevažno (r. 3), ima ih zacijelo više i to svjedoka istog auktoriteta. To su apostoli i njihovi nasljednici, *Ecclesia testificans et docens*.

Zajedništvo s Crkvom jest zajedništvo s Bogom Ocem i Sinom njegovim Isusom Kristom (1 Iv 1,3). »Quicumque societatem cum Deo

3. H. STRATHMANN, *Theol. Wörterbuch* z. NT 4, 482–4, 499 s. 502–4.

4. Npr. A. v. HARNACK, *Sitzungsberichte* Berlin 1923, str. 104s.; W. BAUER u komentaru Iv 1, 14; W. MICHAELS, *Theol. Wörterbuch* z. NT 5, 345.

5. In *Lc*, lib. 5, 96, PL 15, 1747; CSEL 32, 4,220.

6. *Liber de Incarn.* 3, 22, PL 16, 859s.

7. Usp. H. RISTOW — K. MATTHIAE, *Der historische Jesus und der kerygmatische Christus*², Berlin, 1961, npr. str. 12, 54 itd.

8. A. BRÜNNER, *Naturwissenschaftliche Kategorien bei Bultmann u Stimmen der Zeit* 171, 88 (1962) 161–3.

9. Tako oklijevajući LAGRANGE (In J 1, 14; isp. str. XXI s.), odvažnije komentatori 1 Iv WENDT, CHAINE, de AMBROGGI, I. REUSS, MICHL. Možda već *Fragm. M.F.* 22–24.

habere desiderant, primo Ecclesiae societati debent adunari», veli sv. *Beda Venerabilis*.¹⁰ Slušajući Crkvu mi imamo objavu i što god nam ona pruža, mi proživljavamo egzistencijalan susret s Bogom. Čuje se da je objava samo takav susret,¹¹ bez nauke koju bismo morali naučiti i pamtiti.¹² Krivo! Objava prema Ivanovoj teologiji sadržava nauku o Isusovoj osobi i njegovim funkcijama, o osobi Duha Svetoga i njegovu djelovanju, o sakramentima, o vjeri i bratskoj ljubavi kao uvjetima ili kriterijama života vječnoga, o eshatologiji itd. Samo što je sve to u intimnoj vezi s onim što je srčika objave, život vječni. Život, Bog naš život, Krist naš život, naš životni kontakt s Bogom, tako čvrsto usredotočuje u sebi svu objavu da se ona kod Ivana, premda jest nauka, nimalo ne cjepka u ono što bi koji protestant s negodovanjem nazvao »massive Vergegenständlichung« (nezgrapno umnožavanje predmeta).¹³

U zajedništvo s Bogom uvodi nas objava već sada. Istina je da težimo u eshatološko usavršenje, gledanje Boga na nebu (1 Iv 3,2). Istina je da spoznaja objave već u ovom zemaljskom životu u nama raste, u svjetlu Pomazanja, Duha Svetoga, koji nas uči o svemu (1 Iv 2,27). Ipak se *Bultmann* udaljuje od misli Ivanove gdje piše da nas Objavitelj tako tjera u budućnost te stalno ruši u nama što imamo.¹⁴ Neka samo dinamika objave juri u budućnost da ostvari u nama što ima da ostvari, ali je ipak autentična misao Ivanova, izrazita i konstantna, da nam je već sada *dano*, da već sada *imamo*, da već sada *živimo*, i da nam je *ostati* u ovom što imamo. Glagol *ostati* (μένειν) upadno se često čita u Ivanovim spisima. Omiljeli su Ivanu također perfekti raznih glagola, u prologu prve poslanice perfekti *eorákamen* (vidjeli smo), *akekóamen* (čuli smo). Perfektom se označuje prošli čin i njegov trajni učinak. Ivan blaženo uživa u tom učinku objave Božje.

Zar bez smisla za napredak? Nipošto! Ivanovi su spisi, barem u svojoj konačnoj redakciji, iz zadnjeg decenija prvoga stoljeća. Od smrti Spasiteljeve prošlo je dotada preko šezdeset godina. Ivanova književna ostavština dokaz nam je da objava u tom razmaku vremena nije bila nešto statično, već nešto dinamično, da je rasla, aktivirala se u okolnostima koje su se mijenjale, izjašnjavale se u novim problemima, da se eksplicitirala. Ali kako eksplicitirala? Čitao sam nedavno raspravu o pitanju da li je evolucija dogme slična razvitku sjemena u cvijet, ili slična razvitku djeteta u odraslog čovjeka.¹⁵ To pitanje ostavljam otvoreno, držeći svakako da odgovor ne može biti isti glede svake dogme. U spomenutoj raspravi nije bio govor o kristologiji sv. Ivana. Tu prisposobu sjemena nikako ne bih odobrio.

Isus je doduše, kako nas izvješćuje sv. Ivan, obećao apostolima, a i njihovim nasljednicima, da će ih Paraklet Duh Sveti uvoditi u svaku

10. In hunc locum, PL 93, 86.

11. L. LAFOURELLE, *Révélation*, u *Gregorianum* 44 ((1963) 260 s.

12. R. BULTMANN, *Das Evangelium des Johannes*, Göttingen 1957, str. 42s, 232, 432; *Theologie des N. T.*, str. 410.

13. Usp. *Evangelisches Kirchenlexikon* II (1962), str. 1657.

14. *Das Evang. des Johannes*, str. 431; usp. str. 422.

15. *The Tablet*, 3. XII 1966, str. 1364; 10. XII, str. 1398; 17. XII, str. 1426s.; 24. XII, str. 1452s.; 7. I 1967, str. 21; 14. I, str. 50 (disputanti jesu H. ST. JOHN O. P. i Rev. L. E. WHATMORE).

istinu (Iv 16,13).¹⁶ Prema tome čitamo u dogmatskoj konstituciji *Dei Verbum* 19 ove riječi: »Apostoli quidem post ascensionem Domini, illa quae Ipse dixerat et fecerat, auditoribus ea pleniore intelligentia tradiderunt, qua ipsi, eventibus gloriosis Christi instructi et lumine Spiritus veritatis edocti, fruebantur«. Zalutao bih preko granica svoje teme, kad bih ovdje počeo raspravljati o povjesnosti svetih evanđelja i o onom što *Dei Verbum* 19 o tome kaže.¹⁷ Znam da gore navedena restrikcija konstitucije vrijedi naročito o evanđelju Ivanovu. Ima egzegeta koji smatraju da Ivan brani svoju kristologiju gdje citira Isusove riječi o Parakletu kao učitelju.¹⁸ Ja hoću da ostanem u svojoj temi, u prologu prve Ivanove poslanice. Taj prolog ne dopušta da minimiziramo što je Isus izrično o sebi objavio učenicima, kao da je mnogo¹⁹ toga bilo tek u nezatnoj klici, gotovo sve tek implicite rečeno. Da li bi Ivan u tom slučaju tako ushićeno i tronuto klicao: »Što smo čuli, što smo svojim očima vidjeli, što smo promatrali, i što su naše ruke opipale, o Riječi života... to navješćujemo i vama« (1 Iv 1, 1—3)? Da li bi onda u evanđelju napisao ovu rečenicu: »I mi smo promatrali njegovu slavu, slavu koju kao Jednorodjenac ima od Oca, pun milosti i istine« (Iv 1,14)?

Završavam. O objavi Božjoj prema konstituciji *Dei Verbum* mogli bismo dugo diskutirati. Ima dosta problema kojih se ja, držeći se svoje teme, nisam dotakao. Ali, hvala Bogu, ima još drugih referenata koji će svojim referatima i te probleme lijepo osvijetliti. Vivant sequentes!

SUMMARIUM

Prologus in Constitutionem »Dei Verbum« (1 Jo 1,2—3). — Quinque efferuntur puncta quae momentum huius prologi illustrent: 1) *Obiectum* divinae revelationis est *vita*. Non agitur itaque de quodam systemate veritatum abstractarum. Revelatione Deus nobis vitam offert, et quidem talem quae sola est digna huius nominis. Unde revelatio est quoddam factum existientiale, centrale, inobliquabile. — 2) *Haec vita identificatur cum Christo*: Ille est vita, vitae fons, vitae nostrae ambiens. Ut talis Ille nobis manifestatur. — 3) *Hanc revelationem nobis mediant* Apostoli tamquam testes oculares. Attestant etiam in quantum cum »parresia« exprimunt propriam experientiam et persuasionem. — 4) *Finis* revelationis est *communio cum Deo*. Haec communio includit etiam veritates revelatas, attamen aliquid multo plus dicit: est quidam existentialis occurus cum Deo, continuum commercium. — 5) *Revelatione nitimur erga futurum*, agitur enim de *vita aeterna*; attamen non ita ac si revalatio continuo destrueret illa quae nunc possidemus (contra Bultmann). Nam, iam nunc nobis vita offertur, nunc vitam habemus quae est *inaestimabile donum Dei*. S. Joannes magna cum emphasi et enthusiasmo loquitur de illis quae *iam nunc possidemus*.

16. Usp. F. MUSSNER, *Die johanneischen Parakletsprüche und die apostolische Tradition*, *Biblische Zeitschrift* 5 (1961) 56—70.

17. O tome usp. u prvoj bilješci navedenu literaturu: *La costituzione dogmatica...* str. 253—63 (E. GALBIATI); *Commento alla costituzione...* str. 202—20 (L. RANDELLINI); O. SEM. MELROTH — M. ZERWICK, str. 44—50.

18. F. MUSSNER, *ari. cit.*, str. 64—6.

19. Ono »mnogo« što Isus ne može reći učenicima a prepušta Parakletu, moramo tumačiti u skladu s kontekstom, prema kojemu će Paraklet učenike samo uvoditi u nauku Isusovu (Iv 16, 12—5). Sam Isus saopćio im je sve što je čuo od Oca (15, 1; isp. 4, 25). Ostaje ipak i za tumača Isusova, Duha Parakleta, još mnogo, osobito to da probudi u nama smisao, slast i volju za objavu Božju.